

PAMOKOS PLANAVIMAS: KAIP ATSIŽVELGIAMA Į MOKINIŲ PATIRTIS IR SKIRTINGAS MOKYMOSI GALIMYBES?

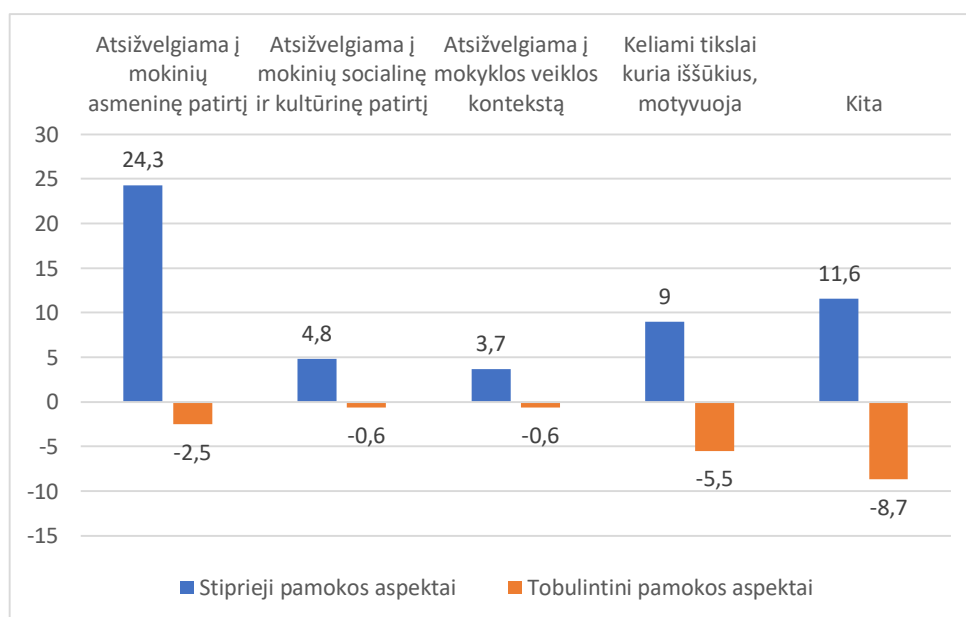
2019 m. atliktas 46 silpną geros mokyklos raišką demonstruojančių bendrojo ugdymo programas vykdančių mokyklų rizikos išorinis vertinimas rodo, kad mokinių ugdymo(si) planavimas yra tobulintinas pamokos aspektas, kas ketvirtoje pamokoje mokytojai, keldami pamokos tikslus, atsižvelgia į mokinių asmeninę patirtį, tik pavienėse pamokose mokymosi uždaviniai atliepia skirtingas mokinių mokymosi galimybes.

23 mokyklose iš 46, kuriose buvo atliktas išorinis rizikos vertinimas, su mokymosi planavimu susijusios veiklos vertintojų įvardintos kaip tobulintos ir siejamos su rizikinga mokyklos veikla. Išorinio vertinimo duomenys rodo, kad pamokos tikslo kėlimas, uždavinių numatymas susiję su mokinių įsitraukimu į pamokoje organizuojamas veiklas ir jų pasiekimais, todėl apžvalgoje detalčiau aptariami šie pamokos planavimo aspektai, t. y. nagrinėjama pamokų dalis, kuriose vertintojai išskyrė su mokinių ugdymo(si) planavimu susijusius stipriuosius ir tobulintinus aspektus¹.

Į KĄ MOKYTOJAI ATSIŽVELGIA PLANUODAMI UGDYMO TIKSLUS (MOKINIO KOMPETENCIJŲ UGDYMA)?

Duomenys atskleidžia, kad planuodami pamokos turinį mokytojai iš dalies atsižvelgia į mokinių poreikius ir jų mokymosi galimybes (1 pav.). Ketvirtadalyje stebėtų pamokų mokytojai, keldami pamokos tikslus, juos siejo su *mokinių asmenine patirtimi*, t. y. rėmėsi tuo, ką jie jau žino apie numatomą pamokoje nagrinėti temą, yra išmokę ankstesnėse, kitų dalykų pamokose, užsiėmimuose, ką jau geba atlikti ar sukurti (žr. 1 pav.). Pavienėse pamokose tikslai *kėlė mokiniams iššūkius, motyvavo juos mokytis*, buvo *susiję su mokinių socialine ir kultūrine patirtimi* bei *mokyklos kontekstu* ir tai buvo įvardijama kaip stiprieji pamokos aspektai (pvz., *puoselėjamas etnokultūrinis ugdymas, skatinamas sveikatingumas, puoselėjamos vertybės, mokyklos tradicijos ir kt.*).

1 pav. Keldami ugdymo tikslus mokytojai dažniausiai atsižvelgia į mokinių patirtį, rečiausiai – į optimalių iššūkių, motyvuojančių ir skatinančių mokytis, planavimą (pamokų dalis proc., N=432)

Dažniausiai tobulintini pamokos planavimo aspektai yra susiję su pamokos planavimu ir organizavimu. Stebint pamokas matyti, kad pradžios veiklos neskatina aktyvaus mokinių darbo

¹ Su bendraisiais mokyklų rizikos išorinio vertinimo duomenimis galima susipažinti Nacionalinės švietimo agentūros interneto svetainėje: <http://www.nmva.smm.lt/isorinis-vertinimas/mokyklu-isorinis-vertinimas/vertinimai/>

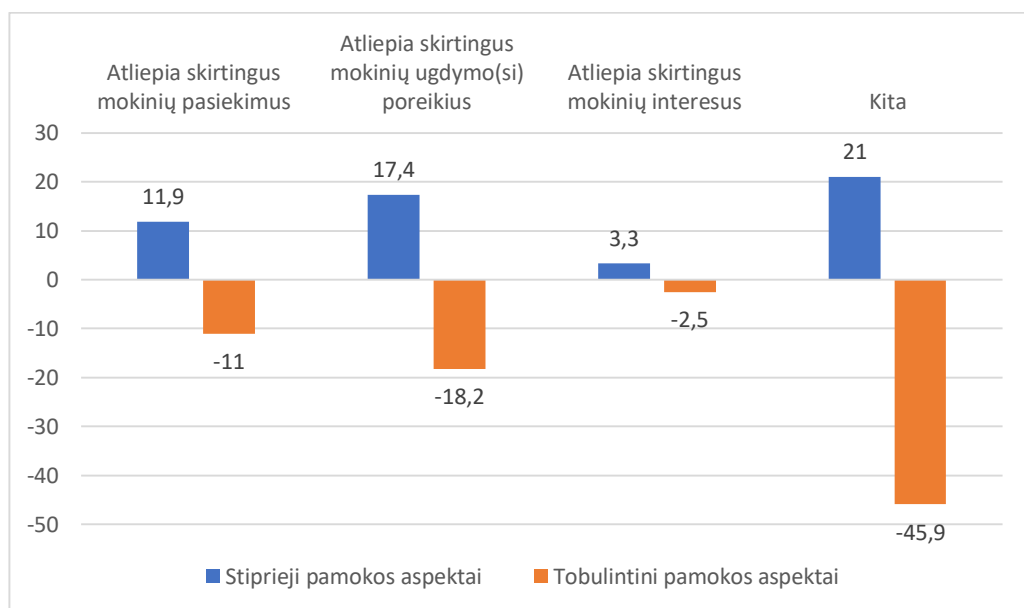
pamokoje, nepasirūpinama tinkamų sąlygų sudarymu kiekvienam mokiniui įsitraukti į mokymo(si) procesą, planuoti mokymąsi ir veikti pagal savo galimybes ir polinkius. Suformuluotų tikslų neapibrėžtumas, sąsajų tarp pamokos tikslo, uždavinio ar organizuojamų veiklų nebuvimas pamokai suteikia chaotiškumo, mokytojo dominavimas planuojant pamoką neskatina mokinių prisiimti atsakomybės. Kas dešimtoje pamokoje minėti veiklos aspektai – būtinai tobulintini (1 pav.). Dalyje pamokų vertintojai konstatavo, kad keliami pamokos tikslai **nemotyvuoja mokinių mokytis, nekelia jiems iššūkių**, nesudaromos sąlygos patirti sėkmę arba keliant tikslus orientuojamasi į žemus mokymosi lūkesčius.

Tobulinant pamokos planavimą, reikėtų skirti didesnę dėmesį pamokos tikslo sąsajoms su mokinių socialine ir kultūrine patirtimi, asmenybės ūgtimi (kompetencijų plėtojimu), mokyklos veiklos kontekstu. Nedidelėje pamokų dalyje vertintojai šiuos dalykus nurodė kaip pamokos stiprybę ir dažniausiai siūlė mokytojams atkreipti dėmesį į *bendruosius reikalavimus* pamokos tikslui ir uždaviniams (formuluočių aiškumas, apibrėžtumas, tikslo ir uždavinių sąsajos, dermė tarp numatytų ugdyti kompetencijų ir organizuojamų veiklų ir kt.).

KAIP MOKYMOŠI UŽDAVINIAI ATLIEPIA SKIRTINGAS MOKYMOŠI GALIMYBES?

Bemaž kas aštuntoje pamokoje stipriu aspektu išsiriamas mokymosi uždavinių atitikimas skirtingiems ugdymo(si) poreikiams (*uždaviniai atliepia skirtingas mokinių mokymosi galimybes; orientuoti pagal poreikius į skirtingą rezultatą*) ir pasiekimams (*pamokos uždavinys diferencijuojamas pagal lygius; uždavinys orientuotas į aukštesnius ir žemesnius mąstymo gebėjimus [...]; atsižvelgiama į mokinių pasiekimus, galimybes*) (žr. 2 pav.). Nagrinėjant pamokų dalį, kur akcentuojamas dėmesys ugdymo(si) planavimo klausimams, pastebėta, kad kas antroje pamokoje (45,9 proc.) reikėtų *tobulinti mokymosi uždavinių formulavimą, pristatymą ar aptarimą su mokiniais*, pvz.: *Mokymosi uždavinys nėra pristatomas ir aptariamas su mokiniais; Uždavinys nėra nukreiptas į konkretų rezultatą; Mokymosi uždavinys orientuotas į veiklą; Mokymosi uždavinys nekonkretus, [...]; Uždavinys orientuotas tik į žinias.*

2 pav. Mokymosi uždavinių planavimo sėkmę lemia mokytojų didaktinės kompetencijos lygmuo – mokytojo žinios, gebėjimai, vertybės, asmens savybės, požiūris į šiuolaikinį ugdymą (pamokų dalis proc., N=362)

Tobulintiniais pamokos planavimo aspektais įvardijamas mokymosi uždavinio atitikimas skirtingiems mokinių ugdymosi poreikiams (*visai klasei pateikiami vienodi uždaviniai; neatliepiami visų mokinių poreikiai, nediferencijuojamas uždavinys*) ir pasiekimams (*uždavinys neatliepia skirtingų mokinių pasiekimų, nediferencijuojamas; mažai atliepiami mokinių pasiekimai ir poreikiai*) (žr. 2 pav.). Tai rodo, kad mokyklų, kuriose buvo atliktas išorinis rizikos vertinimas, mokytojams kyla sunkumų

organizuojant skirtingų ugdymosi poreikių mokinių darbą. Daugeliu atvejų mokytojų pastangas apsunkina nepakankamas jų dėmesys konkrečių pamokoje siekiamų rezultatų numatymui, mokinių įtraukimui į savo darbo planavimą ir jų asmeninės patirties, atsakomybės aktualizavimui pamokoje.

*Atsižvelgiant į mokyklų išorinio rizikos vertinimo duomenis, galima teigti, kad, planuojant pamokos tikslus ir uždavinius, mokytojams kartu su mokiniais svarbu **apsibrėžti, kokios kompetencijos (jų sudedamosios dalys) bus ugdomos pamokoje, ką mokiniai išmoks ir kaip jie parodys savo pasiekimus.***

Numatomų pamokų ciklo / atskiros pamokos tikslų ir uždavinių kėlimas, jų įgyvendinimas turėtų būti tiesiogiai siejamas su konkrečios klasės mokinių poreikiais, jų pasiekimais. Rekomenduojama mokinius įtraukti į pamokos planavimą, susitarti dėl konkrečių uždavinio įgyvendinimo kriterijų. Mokytojui pačiam planuojant ir skelbiant uždavinį mokiniams (visą pamokos pradžioje ar skaidant ją dalimis pamokos eigoje), turėtų būti aiškiai numatytos skirtingo sudėtingumo sąlygos, skirtingų formų ir lygmenų vertinimas (detaliai suplanuotas pasiekto rezultato vertinimas). Tai padėtų kryptingiau siekti mokymosi tikslų, uždavinių, skatintų mokinius labiau prisiimti atsakomybę už savo mokymąsi, įsitraukti į tolimesnį jo planavimą ir numatytų rezultatų įgyvendinimą.

*Vertinimo skyrius
Stebėsenos ir vertinimo departamentas
Nacionalinė švietimo agentūra*